

2/2024
(155) ROK XXIV
ISSN 1508-5082

PODKARPACKI
PRZEGLĄD
SAMORZĄDOWY

25

LAT

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

WYDANIE
JUBILEUSZOWE

Kalendarium kadencji w latach 1998-2024

Opracował: Krzysztof Witek

1998

LISTOPAD - wybory samorządowe. Sejmik I kadencji wybiera Bogdana Rzońcę na pierwszego Marszałka Województwa Podkarpackiego;

1999

1 STYCZNIA - wejście w życie reformy administracyjnej ustanawiającej szesnaście nowych województw oraz utworzenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego;
LIPIEC - wydanie pierwszego numeru Podkarpackiego Przeglądu Samorządowego;

2000

MARZEC - Samorząd Województwa Podkarpackiego jako pierwszy w kraju prezentuje strategię rozwoju regionu;
SIERPIEŃ - przyjęcie przez radnych sejmiku uchwały w sprawie nadania województwu herbu;
GRUDZIEŃ - Sejmik Województwa podejmuje uchwałę w sprawie logo województwa. Wybór pada na wywodzącą się spod Leżajska zabawkę „Ptaka klepaka”;

2001

MAJ - Sejmik Województwa Podkarpackiego ustanawia odznakę honorową „Zasłużony dla Województwa Podkarpackiego”;
SIERPIEŃ - I Dożynki Województwa Podkarpackiego, które odbyły się w Sanoku;

2002

LISTOPAD - kolejne wybory samorządowe. Radni Województwa wybrali na marszałka Leszka Deptułę;

2003

KWIECIEŃ - powołanie do życia Stowarzyszenia Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”;
MAJ - podpisanie porozumienia o utworzeniu Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego „Aeropolis” w Jasionce;

2004

MAJ - przystąpienie Polski do Unii Europejskiej;
GRUDZIEŃ - przyjęcie przez sejmik Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2005-2013;

2005

STYCZEŃ - powołanie Zespołu Programującego do prac nad Strategią Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;

2006

PAŹDZIERNIK - przyjęcie strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;
LISTOPAD - wybory do sejmiku województwa. Decyzją radnych nowym marszałkiem zostaje Zygmunt Cholewiński;

2007

MAJ - pierwsza edycja Targów Żywności „Ekogala” w Rzeszowie;
PAŹDZIERNIK - zatwierdzenie przez Komisję Europejską Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;

2008

GRUDZIEŃ - otwarcie nowego gmachu Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej;

2008

WRZESIEŃ - oddanie nowego gmachu Urzędu Marszałkowskiego przy alei Łukasza Ciepłińskiego 4 w Rzeszowie;

2010

LUTY - otwarcie Domu Polski Wschodniej w Brukseli - przedstawicielstwa pięciu województw w stolicy Unii Europejskiej;
PAŹDZIERNIK - oficjalne otwarcie po modernizacji Filharmonii Podkarpackiej;
LISTOPAD - nowym marszałkiem województwa zostaje Mirosław Karapyta;

2011

LUTY - przyjęcie przez radnych nowego logo województwa podkarpackiego „Podkarpackie – przestrzeń otwarta”;

2012

KWIECIEŃ - otwarcie nowego terminalu pasażerskiego w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka;
GRUDZIEŃ - oddanie do użytku Inkubatora Technologicznego w PPNT „Aeropolis”;

2013

MAJ - nowym Marszałkiem Województwa Podkarpackiego zostaje Władysław Ortyl;
LISTOPAD - wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej;

2014

KWIECIEŃ - Zarząd Województwa przyjmuje finalną wersję RPO WP na lata 2014-2020;
MAJ - wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę Centrum Wystawienniczo Kongresowego w Jasionce;

2015

PAŹDZIERNIK - zakończenie realizacji Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej;
GRUDZIEŃ - odsłonięcie pomnika upamiętniającego ofiary katastrofy smoleńskiej;

2016

MARZEC - otwarcie Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej;
CZERWIEC - otwarcie Centrum Wystawienniczo-Kongresowego w podrzeszowskiej Jasionce;
LISTOPAD - Kongres 590 po raz pierwszy na Podkarpaciu;
LISTOPAD - odsłonięcie pomnika upamiętniającego 1050. Rocznicę Chrztu Polski;

2017

LUTY - I Ogólnopolskie Forum Samorządowe oraz I Samorzady Bał Charytatywny;

2018

KWIECIEŃ - ruszają połączenia lotnicze z Rzeszowa do Nowego Jorku;
LISTOPAD - pierwsza sesja Sejmiku Województwa Podkarpackiego VI kadencji. Wybrano Zarząd Województwa na czele z marszałkiem Władysławem Ortylem.
LISTOPAD - obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości. Zarząd Województwa uświetnił je ufundowaniem Dzwonu Niepodległości;

2019

WRZESIEŃ - podpisanie umowy na budowę Podkarpackiego Centrum Nauki;
PAŹDZIERNIK - podpisanie umowy na realizację projektu Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej i budowę linii kolejowej do lotniska w Jasionce;

2020

MARZEC - wybuch pandemii wirusa COVID-19 w Polsce;
WRZESIEŃ - Strategia Rozwoju Województwa – „Podkarpackie 2030” uchwalona przez Sejmik;

2021

STYCZEŃ - ruszyły pierwsze kursy pociągów w ramach Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej;
MAJ - podpisanie deklaracji o budowie Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego;
MAJ - podpisanie deklaracji ws. pierwszej Doliny Wodorowej w Rzeszowie;
GRUDZIEŃ - Zarząd Województwa przyjął projekt programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027;

2022

LUTY - Inwazja Rosji na Ukrainę. Zarząd województwa potępił rosyjską agresję i wezwał do solidarności z narodem ukraińskim;
LISTOPAD - Nagroda specjalna dla Województwa Podkarpackiego za innowacyjność oraz za bezprecedensową pomoc uchodźcom podczas jubileuszowej XX edycji Nagrody Gospodarczej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
GRUDZIEŃ - Samorząd Województwa przekazał Kliniczny Szpital Wojewódzki nr 1 w Rzeszowie Uniwersytetowi Rzeszowskiemu;
GRUDZIEŃ - Komisja Europejska zatwierdziła program regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP 2021-2027);
GRUDZIEŃ - Podkarpackie Centrum Nauki „Łukasiewicz” otwarte!

2023

LUTY - ruszył nowy Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027. Wartość FEP to ponad 2,265 mld euro;
WRZESIEŃ - Beatyfikacja Rodziny Ulmów;
PAŹDZIERNIK - oddano do użytku nową linię kolejową z Rzeszowa do lotniska w Jasionce;
GRUDZIEŃ - Port lotniczy w Jasionce pierwszy raz w swej historii przekroczył milion pasażerów;

2024

MARZEC - otwarcie zaplecza technicznego Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej;
MARZEC - nadanie imienia Rodziny Ulmów Lotnisku w Jasionce.

Podkarpacki Przegląd Samorządowy
numer jubileuszowy
Przygotowało Biuro Prasowe UMWP

Szanowni Państwo Mieszkańcy Podkarpacia

Z satysfakcją dzielę wraz Państwem – mieszkańcami naszego wspaniałego regionu – radość i dumę, płynące ze świętowania jubileuszu 25-lecia istnienia Samorządu Województwa Podkarpackiego.

Z perspektywy minionego ćwierćwiecza możemy i powinniśmy wspólnie stwierdzić, że mądrze, konsekwentnie, a nawet imponująco wykorzystaliśmy ten czas. Dziś z satysfakcją patrzymy na to, jakie jest Podkarpacie po 25 latach samorządności, jak rozwinęła się nasza Mała Ojczyzna, jak udało nam się zbudować pozycję regionu oraz wytyczyć kierunki jego rozwoju na przyszłość.

Minione lata były czasem dynamicznego rozwoju, w wielu sferach i obszarach życia. Rozwinęliśmy gospodarkę, biznes zyskał nowe oblicze, wybudowane drogi dają nam nowe szanse, kolej stała się bliska i komfortowa, diametralnie poprawił się standard i komfort życia mieszkańców regionu.

Te przemiany nie byłyby możliwe bez ambicji, pracowitości i kreatywności mieszkańców regionu oraz bez szansy, jaką wspólnie otrzymaliśmy, dzięki przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, a co za tym idzie dzięki miliardom złotych, które z sukcesem zainwestowaliśmy w nasz rozwój.

Dziękuję wszystkim Państwu – mieszkańcom Podkarpacia za 25 lat ambitnej, wytrwałej pracy, której efekty widać na każdym kroku i w każdej miejscowości. Gratuluję sukcesu, jaki wspólnym wysiłkiem osiągnęliśmy. Tym sukcesem jest nowoczesny, prężnie rozwijający się region, który maksymalnie wykorzystuje swoje „pięć minut” w historii, inwestuje środków w rozwój, innowacyjność i kapitał ludzki, a jednocześnie nie zapomina o szacunku dla tradycji, spuścizny przodków i wartościach.

Władysław Opatyła
**Marszałek
Województwa Podkarpackiego**

Drodzy Mieszkańcy Województwa Podkarpackiego

Samorząd terytorialny jest rzeczywistością, w której funkcjonujemy na co dzień. To kapitał społeczny, za który jesteśmy wszyscy odpowiedzialni, za jego jakość, kształt i przyszłość – zarówno my samorządowcy, jak i każdy z nas jako mieszkańiec regionu. Samorząd to uczenie obywatelskich postaw, przygotowanie do brania odpowiedzialności za państwo, szkoła myślenia perspektywicznego i mądrego wykorzystywania społecznej aktywności. Każda gmina, powiat, miasto i wreszcie województwo to wspólnota, która stanowi część wszystkich obywateli kraju, składa się na treść słowa państwo, wypełnia go i kształtuje.

Wybory samorządowe z 1990 r. to był wielki zryw, społeczna potrzeba decydowania wreszcie o losie swoim i swojej lokalnej ojczyzny. Obecnie samorząd to normalna praca, codzienne decyzje, które mają podnosić jakość życia mieszkańców Podkarpacia. Patrząc w perspektywie tych 25 lat to na pewno dobrze je wykorzystaliśmy, a zmiany, które zaszły, były konieczne. Minione 25-lecie samorządu było czasem zbierania doświadczeń i nauką brania odpowiedzialności za nasze bliższe i dalsze otoczenie. Bez samorządu nie możemy mówić o demokracji i nowoczesnym państwie na miarę XXI wieku.

Życzę wszystkim samorządowcom i pracownikom instytucji samorządowych, aby byli reprezentantami społeczeństwa świadomymi odpowiedzialności za jego funkcjonowanie, ponieważ przekłada się to na życie społeczne, na życie każdego z nas.

Jerzy Borcz
**Przewodniczący Sejmiku
Województwa Podkarpackiego**

Znaczenie możemy

z prof. dr hab. Agnieszką Pawłowską, politologiem, ekspertem w dziedzinie administracji publicznej i samorządu terytorialnego – o 25 latach lat istnienia samorządu województwa - rozmawia Aleksandra Gorzelak – Nieduży z Biura prasowego UMWP

- Pani Profesor, jak dziś z perspektywy minionych 25 lat ocenia Pani sens powołania w Polsce 16 województw? Co ta reforma dała Polakom, patrząc z perspektywy mieszkańca małej podkarpackiej wsi?

■ Aby zrozumieć sens powołania samorządowych województw, należy przypomnieć okoliczności, w jakich powstały. Funkcjonowały już wówczas, od prawie dekady samorządowe gminy, zreformowane zostało centrum administracyjne rządu. Należało ten obraz uzupełnić reformą terenowej administracji rządowej oraz kolejnymi stopniami samorządu, by zamknąć etap transformacyjny budowy administracji publicznej w Polsce i móc przejść do etapu rozwojowego. I tutaj samorząd województwa odegrał kluczową rolę, bo o ile samorządy gminny i powiatowy zostały pomyślane, jako służące ich mieszkańcom przez świadczenie codziennych usług, o tyle samorząd województwa miał głównie na celu wsparcie rozwoju gospodarczego i podnoszenie konkurencyjności województwa jako obszaru inwestycji. W owym czasie Polska była w trakcie akcesji do Unii Europejskiej i w jej własnym interesie leżało zre-

formowanie administracji terytorialnej tak, by skutecznie mogła sięgać i wykorzystywać środki z funduszy europejskich. I to był kolejny argument za powołaniem 16 dużych województw, gdzie zostałyby ulokowane agendy rządowe i administracja samorządowa, analizująca potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców, producentów rolnych i dzieląca środki wspierające zaspokajanie tych potrzeb.

Zatem – odpowiadając na Pani pytanie – reforma wprowadzająca samorządowe województwa dała Polakom kolejny impuls rozwojowy, a jej znaczenie możemy docenić po latach, uwzględniając towarzyszące okoliczności, jak wejście Polski do Unii Europejskiej i wykorzystanie szans rozwojowych, jakie UE ze sobą niosła.

- Jak my, jako województwo wykorzystaliśmy te 25 lat? Jak wypadamy w tej kwestii na tle innych regionów?

■ Nie można jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, w szczególności, jeżeli dotyczy ono umiejscowienia województwa na tle innych województw. Tym bardziej, że wojewódz-

docenić po latach

stwa różnią się potencjałem demograficznym, ekonomicznym, społecznym i kulturowym. Poza tym, i co oczywiste, na rozwój województwa składają się także należące do niego powiaty i gminy, których możliwości rozwojowe są różne. No i ważny jest „punkt wyjścia”, czyli poziom rozwoju województwa w momencie jego powstania. Województwo podkarpackie, podobnie jak inne województwa Polski wschodniej, nie miało łatwego startu. Wpływały na to słaba dostępność transportowa, zbyt

znaczenia nie sposób przecenić. Ostatecznie bowiem województwo podkarpackie wypada bardzo dobrze, jeżeli chodzi o wykorzystanie środków europejskich, zajmując trzecie miejsce wśród województw w zakresie wydatków ze środków UE na głowę mieszkańca w latach 2014-2021, co jasno obrazuje zestawienie z rankingu, jaki Pismo Samorządu Terytorialnego „Wspólnota” zamieściło w 2022 roku.

Województwo podkarpackie wypada bardzo dobrze, jeżeli chodzi o wykorzystanie środków europejskich, zajmując trzecie miejsce wśród województw w zakresie wydatków ze środków UE na głowę mieszkańca w latach 2014-2021.

mało rozwinięta infrastruktura oraz mała dostępność do usług publicznych. Z drugiej strony, jest to województwo najbardziej uprzemysłowione wśród pięciu województw tej części kraju, co jest jednym z czynników systematycznego poprawiania pozycji województwa podkarpackiego wśród innych województw w zakresie poziomu rozwoju gospodarczego. W 2021 roku podkarpackie zajmowało 10. miejsce, rok wcześniej 9., podczas gdy w 2010 roku 11. miejsce w Polsce. To może być odpowiedź na Pani pytanie.

Co do innych potencjałów... samorządowe województwo wpływa na rozwój potencjału społecznego przez: zarządzanie wojewódzkimi szpitalami specjalistycznymi, tworzenie i prowadzenie niektórych placówek edukacyjnych oraz wsparcie finansowe udzielane ośrodkom akademickim. To samorządowe województwo podnosi potencjał kulturowy tworząc i utrzymując muzea, teatry i domy kultury.

- Na ile wpływ na budowanie dzisiejszej pozycji Podkarpacia miały środki unijne, a na ile region zmieniały wrodzona zaradność mieszkańców i ich umiejętność wykorzystania pojawiających się szans?

■ Dostęp do środków finansowych, bez pomysłu na ich wykorzystanie na ogół kończy się niegospodarnością. I odwrotnie – nawet najlepsze pomysły potrzebują środków na ich realizację, jeżeli ich brakuje, te dobre pomysły się marnują. Możliwość ubiegania się i wykorzystania środków europejskich była impulsem do mnóstwa przedsięwzięć. Podczas realizacji projektu badawczego, poświęconego lokalnym grupom działania miałam okazję obserwować, jak podniosła się aktywność mieszkańców wspomnianych przez Panią w pierwszym pytaniu, małych podkarpackich wsi, kiedy powstały lokalne grupy działania. Miałam też okazję zaobserwować, jak wiele te grupy dokonały. To połączenie środków finansowych i determinacji wspólnot lokalnych, organizacji społecznych i ludzi, by podnieść jakość życia na obszarach wiejskich, odniosło wielki sukces.

W tym sukcesie, a właściwie szerzej – w sukcesie województwa podkarpackiego jako beneficjenta środków europejskich – kluczowe znaczenie miały organy samorządowe województwa, planujące inwestycje o znaczeniu regionalnym oraz inspirujące szkoły wyższe, przedsiębiorców i samorządy lokalne do podejmowania śmiałych przedsięwzięć, których obecnego

- Jakie są największe wyzwania dla regionu na przyszłość?

■ Największym „problemem”, a zarazem atutem województwa podkarpackiego jest jego położenie przy granicy z Ukrainą. Z jednej strony bowiem, wojna nie sprzyja inwestowaniu w region przygraniczny, z drugiej jest to dobre miejsce dla lokowania przyszłych przedsięwzięć, służących odbudowie Ukrainy. W świetle zmian zachodzących w Unii Europejskiej, wyzwaniem jest rola samorządu województwa, który będzie musiał się zmierzyć z malejącym znaczeniem funduszy unijnych jako instrumentów wsparcia rozwoju regionalnego i ze wzrostem znaczenia kwestii bezpieczeństwa oraz obronności w polityce krajowej i europejskiej.

- Dziękuję za rozmowę.

**Prof. dr hab.
Agnieszka Pawłowska**

profesor nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Kierownik Zakładu Administracji Publicznej i Polityki Społecznej w Instytucie Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jej badania i publikacje koncentrują się na samorządzie terytorialnym w ujęciu porównawczym, governance, demokracji lokalnej i partnerstwach w sektorze publicznym.

W kadencji 2020-2023 była członkiem Komitetu Nauk Politycznych PAN. Jest autorką, współautorką oraz redaktorką i współredaktorką ponad 150 publikacji naukowych, m.in. 4 monografii autorskich, 6 monografii pod redakcją lub współredagowanych, a także ponad 80 artykułów autorskich i współautorskich. Prof. Pawłowska była stypendystką Fundacji Fulbrighta i Fundacji Kościuszkowskiej, a także Research Support Scheme, Uniwersytetu Europy Środkowej w Pradze.

Sejmik Województwa Podkarpackiego:

I	1998 2002	Przewodniczący Sejmiku: Zdzisław Banat Wiceprzewodniczący Sejmiku: Stanisław Chmura, Marek Cwiąkała, Andrzej Matusiewicz
II	2002 2006	Przewodniczący Sejmiku: Jan Kurp (2002-2003), Krzysztof Kłak (2003-2006) Wiceprzewodniczący Sejmiku: Zbigniew Kośła (2002-2003), Tadeusz Błaszczyszyn (2002-2003), Jan Pieniądz (2002-2006), Stefan Struzik (2003-2006), Janusz Chara (2003-2006).
III	2006 2010	Przewodniczący Sejmiku: Andrzej Matusiewicz (2006-2010) Wiceprzewodniczący Sejmiku: Lidia Błądek (2006-2010), Czesław Łączak (2006-2010), Kazimierz Jaworski (2006-2007), Teresa Kubas-Hul (2007-2010).
IV	2010 2014	Przewodniczący Sejmiku: Teresa Kubas-Hul (2010-2013), Wojciech Buczak (2013-2014), Sławomir Miklicz (2014) Wiceprzewodniczący Sejmiku: Janusz Konieczny (2010-2013), Dariusz Sobieraj (2010-2013), Edward Brzostowski (2010-2013), Lidia Błądek (2013-2014), Ewa Draus (2013-2014), Janusz Magoń (2013-2014), Janusz Konieczny (2014), Dariusz Sobieraj (2014), Janusz Magoń (2013-2014)
V	2014 2018	Przewodniczący Sejmiku: Bogdan Romaniuk (2014-2015), Jerzy Borcz (2015-2016) Jerzy Cypryś (2016-2018) Wiceprzewodniczący Sejmiku: Dorota Chilik, Czesław Łączak, Maciej Lewicki
VI	2018 2023	Przewodniczący Sejmiku: Jerzy Borcz Wiceprzewodniczący Sejmiku: Jerzy Cypryś, Czesław Łączak, Teresa Pamuła (2018-2019)
VII	2023 2027	Przewodniczący Sejmiku: Jerzy Borcz Wiceprzewodniczący Sejmiku: Joanna Brill, Renata Knap, Czesław Łączak

Zarząd Województwa Podkarpackiego:

I	1998 2002	<p>Bogdan Rzońca – Przewodniczący Zarządu – Marszałek Woj. Podkarpackiego</p> <p>Wiktor Stasiak – Wiceprzewodniczący Zarządu – Wicemarszałek</p> <p>Jan Walenty Tomaka – Wiceprzewodniczący Zarządu – Wicemarszałek (1998-2001)</p> <p>Władysław Ortyl – Członek Zarządu/ Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego 2002</p> <p>Jan Sołek – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	
II	2002 2006	<p>Leszek Deptuła – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Norbert Mastalerz – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego (2002-2004)</p> <p>Zbigniew Szafranec – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego (2002-2003)</p> <p>Jan Burek – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Tadeusz Sosnowski – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego (2006)</p> <p>Julian Ozimek – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego (2006)</p> <p>Mirosław Karapyta – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego (2005-2006)</p>	
III	2006 2010	<p>Zygmunt Cholewiński – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Bogdan Rzońca – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Kazimierz Ziobro – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Stanisław Bajda – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Jan Burek – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	
IV	2010 2014	<p>Mirosław Karapyta – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Anna Kowalska – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Zygmunt Cholewiński – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Sławomir Miklicz – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Lucjan Kuźniar - Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Władysław Ortyl – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Lucjan Kuźniar – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Jan Burek – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Tadeusz Pióro – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Bogdan Romaniuk – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	
V	2014 2018	<p>Władysław Ortyl – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Wojciech Buczak – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Maria Kurowska – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Stanisław Kruczek – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Lucjan Kuźniar – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Bogdan Romaniuk – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Piotr Pilch – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	
VI	2018 2023	<p>Władysław Ortyl – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Ewa Draus – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Piotr Pilch – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Maria Kurowska – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Stanisław Kruczek – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	
VII	2023 2027	<p>Władysław Ortyl – Marszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Piotr Pilch – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Karol Ożóg – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego</p> <p>Anna Huk – Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p> <p>Małgorzata Jarosińska-Jedynak - Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego</p>	

Dobrze wykorzystane czyli jak fundusze unijne „zbudowały”

PRAWIE 85,5 MILIARDA ZŁOTYCH - to wartość projektów, które w ciągu dwudziestu lat zrealizowane zostały na Podkarpaciu. Wkład pieniędzy z Unii Europejskiej to ponad 52 mld złotych!

- *Trudno sobie wyobrazić, w jakim miejscu bylibyśmy dziś jako region, gdyby nie miliardy złotych z funduszy europejskich, które zostały zainwestowane na Podkarpaciu* – mówi marszałek województwa podkarpackiego Władysław Ortyl, podsumowując ponad dwie dekady inwestowania unijnych funduszy w Podkarpacie.

Nie takie skromne początki

Jeszcze zanim 1 maja 2004 roku Polska wstąpiła do Unii Europejskiej w latach 2000-2003 Podkarpacie korzystało z funduszy przedakcesyjnych. Łącznie z programów Phare, ISPA i SAPARD, region „wzmocniło” około 230 mln euro. Po wejściu Polski do UE nasz region zyskał historyczną szansę skorzystania z ogromnych środków, które pozwoliły Podkarpaciu i jego mieszkańcom zrobić gigantyczny krok naprzód w rozwoju gospodarczym i społecznym.

Co to znaczy ZPORR...

Przemiany rozpoczął w 2004 roku ZPORR, czyli Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Za tą enigmatyczną brzmącą nazwą kryło się ponad **834 mln złotych, które z funduszy unijnych trafiły do regionu**. Dzięki nim zrealizowano 1061 projektów, główny nacisk kładąc na tworzenie i modernizację infrastruktury.

EFEKTY ZPORR TO:

- przebudowano ponad 1000 km dróg,
- zbudowano ponad 3000 km kanalizacji deszczowej i sanitarnej,
- powstało lub zmodernizowano 64 oczyszczalnie ścieków i ujęcia wody
- ponad 450 km sieci wodociągowej
- unowocześniono 30 placówek ochrony zdrowia, 20 obiektów kultury i 270 placówek oświatowych.

RPO WP, czyli ogromne oczekiwania i wielkie pieniądze

2 października 2007 roku Komisja Europejska zatwierdziła Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, czyli pierwszy program skierowany stricte do regionu. To była dla chwili przełomowa, bo Instytucją Zarządzającą środkami został Zarząd Województwa Podkarpackiego, zyskując szansę wspierania strategicznych kierunków rozwoju

W ramach programu na Podkarpacie spłynęło **ponad 1 198 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ponad 248 mln euro ze środków budżetu państwa**. Największa część środków została przeznaczona na wsparcie przedsiębiorczości, regionalnego systemu innowacji, infrastrukturę drogową i kolejową oraz lotnisko Rzeszów-Jasionka.

EFEKTY

RPO WP 2007-2013 TO:

- **5 919** nowych miejsc pracy
- **989** wspartych projektów podmiotów gospodarczych
- **1574** km sieci kanalizacji sanitarnej
- **910** km nowej sieci wodociągowej
- **1032** km przebudowanych dróg
- **83** km nowych dróg
- **81** pojazdów komunikacji miejskiej

Jeszcze więcej miliardów, czyli perspektywa 2014-2020

Kolejny potężny strumień pieniędzy „przyplynął” do regionu dzięki perspektywie 2014-2020. RPO WP na lata 2014-2020 to **ponad 2,15 mld euro, czyli ponad 9,32 mld złotych ze środków EFRR oraz Europejskiego Funduszu Społecznego**.

W ramach RPO WP 2007-2013 zrealizowano 96 projektów kluczowych o wartości dofinansowania ponad **1,5 mld złotych**. Wśród nich:

- Przyrodniczo-Medyczne Centrum Badań Innowacyjnych, Zakład Nauk o Człowieku Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Uniwersyteckie Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej – **260 mln** złotych
- rozbudowa Filharmonii Podkarpackiej im. Artura Malawskiego – **37,5 mln** złotych
- 12 Projektów Regionalnych Centrów Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania – **123 mln** złotych

Przeznaczenie środków i efekty RPO WP 2014-2020

- **807 mln** zł na drogi - 150 km dróg wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych
- **643,3 mln** zł na kolej - 63 km zrewitalizowanych linii kolejowych, 21 nowych zespołów trakcyjnych
- **1,36 mld** zł na wsparcie przedsiębiorczości - prawie 3,5 tys. wspartych przedsiębiorstw
- **1,24 mld** zł na aktywizację zawodową - 9 162 osób otrzymało bezzwrotne środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- **469,14 mln** zł na zdrowie i pomoc społeczną
- **796,41 mln** zł na edukację
- **178,5 mln** zł na naukę i innowacje
- **284,52 mln** zł na kulturę - 90 wspartych zabytków, 70 instytucji kultury
- **603,95 mln** zł na ochronę środowiska naturalnego
- **1,19 mld** zł na podniesienie efektywności energetycznej

ne miliardy

Podkarpacie

Wśród największych inwestycji znalazły się: Podkarpackie Centrum Innowacji o wartości 100 mln złotych. Dofinansowaniem ponad 78 mln złotych wsparta została budowa Podkarpackiego Centrum Nauki „Łukasiewicz”. Ponad 42 mln złotych przeznaczonych zostało na rozbudowę Kliniki Hematologii oraz Kliniki Nefrologii ze Stacją Dializ Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego im. F. Chopina w Rzeszowie.

EFEKTY RPO WP 2014-2020

- **6378** nowych miejsc pracy,
- **350** km kanalizacji sanitarnej,
- **125** km dróg (trwa budowa kolejnych 70,6 km),
- zakup i modernizacja **163** autobusów dla komunikacji miejskiej,
- **4993** osób otrzymało bezzwrotną pomoc na działalność gospodarczą,
- **24** placówki lecznicze dostały prawie **300 mln** złotych.

Przez lata miliardy dla Podkarpacia popłynęły także z innych programów, m.in. na poziomie krajowym:

- PO Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 - 70 projektów, z dofinansowaniem 2,4 mld złotych, m.in.: Centrum Wystawienniczo-Kongresowe Województwa Podkarpackiego oraz most na Wiśle w okolicach Połańca.
- PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 - 149 projektów, z dofinansowaniem 7,4 mld złotych, m.in.: terminal oraz infrastruktura lotniska w Jasionce, za prawie 200 mln złotych z dofinansowaniem ponad 75 mln złotych, autostrada A4 oraz droga ekspresowa S-19.
- PO Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 - 1 tysięcy projektów, z dofinansowaniem 1,6 mld złotych, to m.in. laboratoria badań dla przemysłu lotniczego na Politechnice Rzeszowskiej.
- PO Kapitał Ludzki 2007-2013 - 3 797 projektów - z dofinansowaniem 2,5 mld złotych.

Aleksandra Gorzelak-Nieduży

- PO Polska Wschodnia 2014-2020 - 1114 projektów, z dofinansowaniem 2,3 mld złotych, to przebudowy wielu dróg, m.in. rozbudowa DW 988 Babica-Zaborów, wraz z obwodnicą Czudca za ponad 85 mln zł.
- PO Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 - 159 projektów, z dofinansowaniem ponad 3,7 mld złotych.
- PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 - 305 projektów, z dofinansowaniem ponad 820 mln zł, m.in. objęcie wsparciem 74 tys. osób, w tym 2,3 tys. niepełnosprawnych.

620 mln złotych z RPO WP 2014-2020 na obwodnice: w Sokołowie Małopolskim, Oleszycach, Cieszanowie, Strzyżowie, Lubaczowie, Jaśle, Kolbuszowej, Weryni, Dynowie, Radomyślu Wielkim, Narolu, Tarnobrzegu, Sanoku, Mielcu, Przeworsku, Sędziszowie Małopolskim.

Ponad 2 mld złotych dla wsi

taką kwotę w ciągu ostatnich 20 lat Zarząd Województwa Podkarpackiego skierował stricte na rozwój obszarów wiejskich w ramach dedykowanych programów. Pieniądze te pochodziły z pięciu programów, największym był Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 - z kwotą **ponad 777 mln złotych oraz PROW 2014-2020, czyli ponad 1,1 mld złotych do wykorzystania.**

Efekty PROW: zawarto 7 tysięcy umów na dofinansowanie. Dzięki temu udało się:

- scalenie 54 tys. ha gruntów rolnych,
- utworzenie 1840 miejsc pracy na obszarach wiejskich,
- wybudowanie/przebudowanie ponad 500 km sieci wodociągowych
- wybudowanie/przebudowanie 1100 km sieci kanalizacyjnych
- wybudowanie/przebudowanie 360 km dróg na terenach wiejskich

Inwestujemy kolejne miliardy

Po 25 latach funkcjonowania samorząd województwa mocno „trzyma kurs” na dalszy rozwój, w czym pomogą Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (EFRR i EFS+).

Województwo wynegocjowało ponad 2,3 mld euro, czyli ponad 9,8 mld złotych w ramach nowego programu dla Podkarpacia.

Jednym z kluczowych projektów jest realizowany przez województwo projekt nauki i jej transferu dla dzieci RaP STEAM, o wartości 133 mln zł.

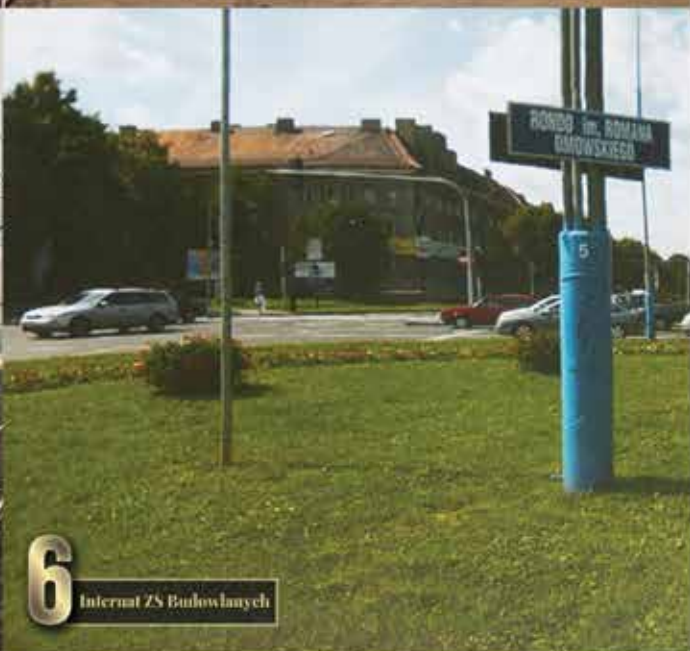
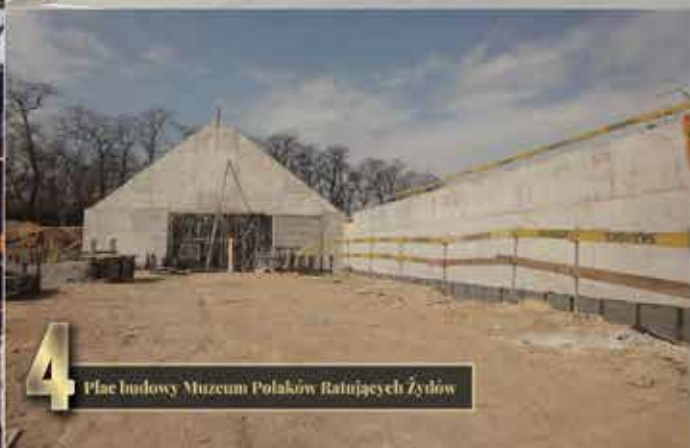
– Dziś Podkarpacie, mając doświadczenie 25 lat swej historii i po 20 latach w Unii Europejskiej jest nowoczesnym regionem, szeroko otwartym na rozwój, na innowacje, wspieranie biznesu oraz nauki i jej transferu dla przemysłu. Ten rozwój nie byłby możliwy bez ponad 52 mld złotych, jakie z funduszy europejskich przez te lata zostały zainwestowane w regionie – zauważa marszałek Władysław Ortyl, dodając – nie osiadamy na laurach, bo kolejne plany mamy równie ambitne.

Fot. inwestycji zrealizowanych na Podkarpaciu a współfinansowanych ze środków UE: archiwum UMWP

KIEDYŚ...

...DZIŚ

1 Podkarpackie Centrum Sztuki - Łukaszewicz

2 Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka im. Rodziny Ulmów

3 Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej

4 Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów

5 Nowy tabor kolejowy PKA

6 Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

25 lat samorządu województwa najważniejsze wydarzenia

Monika Konopka

Minione 25 lat Samorządu Województwa Podkarpackiego to czas wielu ważnych wydarzeń, uroczystości oraz konferencji, które zapisały się na kartach historii regionu. Przybliżamy niektóre z nich.

Beatyfikacja Rodziny Ulmów, wrzesień 2023 r.

Forum Polonii Amerykańskiej, CWK lipiec 2016

Dzwon Niepodległości ufundowany na 100-lecie odzyskania niepodległości, listopad 2018 r.

Odsłonięcie pomnika upamiętniającego 1050. rocznicę Chrztu Polski, listopad, 2016 r.

Beatyfikacji Rodziny Ulmów przewodniczył kardynał M. Semeraro

I Podkarpackie Pokazy Lotnicze, Mielec 2015 r.

Obchody 10-lecia Polski w UE

II edycja Targów EKO GALA 2008 r.

II Podkarpackie Pokazy Lotnicze w Jasionce, 2016 r.

Pierwszy Kongres 590, listopad 2016 r.

Odświeżenie Pomnika Smoleńskiego, grudzień 2015 r.

Nagroda specjalna Prezydenta RP dla Województwa Podkarpackiego, listopad 2022 r.

Otwarcie Centrum Wystawienniczo-Kongresowego, czerwiec 2016 r.

Prezydenci Grupy V4 w Łańcucie, październik 2016 r.

Otwarcie Muzeum Ulmów, marzec 2016 r.

XVII Światowy Festiwal Polonijny na Podkarpaciu

Otwarcie Podkarpackiego Centrum Nauki Łukasiewicz, grudzień 2022 r.

Lotnisko w Jasionce im. Rodziny Ulmów, marzec 2024 r.

Prezydent RP na otwarciu Muzeum Ulmów w Markowej, marzec 2016 r.

XII Światowe Zimowe Igrzyska Polonijne 2016 r.

Dziennikarze podsumowują,

Zebrała Monika Konopka

Od pierwszych dni istnienia samorządu województwa towarzyszyli mu dziennikarze różnych mediów, relacjonując „narodziny”, pierwsze kroki, a potem kolejne lata, obfitujące we wciąż nowe wyzwania i wydarzenia. Jak oceniają minione ćwierć wieku? Jakie mają wspomnienia? I co sądzą o zmianach, jakie zaszły na Podkarpaciu?

Adam Cyło

portal Gospodarka Podkarpacka

Samorząd województwa: dużo zadań i odpowiedzialności

Działalność samorządu województwa opisuję od 20 lat, od początków swojej pracy dziennikarskiej. Mam jednak poczucie, że cały czas zadania marszałka, zarządu województwa, sejmiku i wielu agend wojewódzkich nie są znane, mieszkańcy nie wiedzą czym zajmuje się województwo. Często słysząc, że tym, co w polskiej transformacji ustrojowej się najbardziej udało są reformy samorządowe. Jest w tym dużo racji. Ale samorządy to nie tylko miasta i gminy, ale także jednostki wyższego szczebla.

W 1999 r. nie doszło tylko do prostego zmniejszenia liczby województw z 49 do 16, do narysowania nowej mapy podziału terytorialnego. To oczywiście najbardziej widoczny element. Ale przede wszystkim chodziło wtedy o przekazanie powstającemu samorządowi województwa nowych zadań, stopniowo przesuwanych z administracji państwowej. Można bez wątpliwości powiedzieć, że władza stała się wtedy bliższa obywatelom.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej województwa zyskiwały stopniowo nowe i to coraz ważniejsze zadania. Chodzi o zarządzanie funduszami europejskimi: ich podział, wdrażanie, rozliczanie. Teraz można powiedzieć, że to kluczowa kompetencja, wymagająca odpowiednio przygotowanych pracowników, ale też wizji rozwoju regionu. Te zadania dają realną władzę. Niewątpliwie członkowie zarządu województwa i wyłaniający ich radni sejmiku - czasem nazywanego lokalnym parlamentem - są politykami, przed którymi stoi duża odpowiedzialność, większa niż przed radnymi innych szczebli i przed włodarzami gmin czy nawet największych miast. To – w przypadku województwa podkarpackiego - port lotniczy, kilkanaście największych szpitali i placówek służby zdrowia, drogi wojewódzkie, największe instytucje kultury. Ale przede wszystkim tereny uzbrojone inwestycyjnie.

Karol Woliński

portal CzytajRzeszów.pl

Z racji trochę krótszego stażu od moich kolegów i koleżanek, chciałbym skupić się na tym, co w naszym regionie wydarzyło się w ostatnich kilku latach. A działo się przecież sporo, bo tak jak wszyscy przez wiele miesięcy walczyliśmy z pandemią koronawirusa, a w 2022 roku wybuchła wojna na Ukrainie i Podkarpacie stało i nadal staje na pierwszej linii pomocy naszym wschodnim sąsiadom.

Mimo tak trudnych doświadczeń nasz region nadal się zmienia i rozwija. Dowodem na to może być uruchomienie Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej – określanej mianem największego projektu inwestycyjnego w historii województwa. PKA rozwinęła siatkę połączeń kolejowych w rejonie Rzeszowa, umożliwiając m.in. dojazd pociągiem ze stolicy województwa do lotniska w Jasionce.

Wysiadając z pociągu linii Rzeszów-Jasionka, można też krótkim spacerkiem dotrzeć do Podkarpackiego Centrum Nauki „Łukasiewicz”, kolejnej bardzo ważnej inwestycji samorządu województwa, oddanej do użytku

Barbara Kozłowska

Polskie Radio Rzeszów

25 rocznica istnienia samorządu wojewódzkiego

Mija 25 lat od reformy samorządowej. Moim zdaniem, bardzo udanej. Pamiętam, jak niejasny wydawał się mieszkańcom regionu podział władzy pomiędzy wojewodę i marszałka. Potrzeba było czasu, aby przekonali się, jak ważna jest rola zarządu województwa i sejmiku dla rozwoju Podkarpacia. Z drugiej strony także samorządowcy musieli nauczyć się nowych reguł, zobaczyć możliwości, ale też konsekwencje ewentualnych zaniedbań.

Myślę, że działalność samorządu wojewódzkiego w dużej mierze zdefiniowały fundusze unijne. Były i są ogromnym wsparciem, ale należy je wykorzystywać zgodnie z regułami UE. I to na barłach samorządu spoczywa zamiana suchych zapisów na konkretne pomysły. Poszukiwania skutecznych strategii rozwoju regionu skoncentrowały się na wykorzystaniu lokalnych atutów. Samorząd wspierał m.in. przedsiębiorców, by mogli korzystać z nowych technologii i tworzyć miejsca pracy, a dla młodych i innowacyjnych firm powstał Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny.

Niezbędne były inwestycje w sieć dróg wojewódzkich czy infrastrukturę, która sprawiła, że mieszkańcy Podkarpacia mogą żyć na podobnym poziomie, jak w innych regionach kraju. W końcu nadszedł czas na duże przedsięwzięcia, takie jak Podkarpacka Kolej Aglomeracyjna wraz z nową linią do portu Lotniczego w Jasionce, kolejne łączniki do autostrady A4, Podkarpackie Centrum Innowacji, czy projekt budowy szpitala uniwersyteckiego. Nie zapomniano także o inwestycjach w dziedzinie kultury i turystyki, co przyczyniło się do wzmocnienia atrakcyjności regionu.

w 2023 roku. Stojąc cztery lata wcześniej na placu budowy, trudno było sobie wyobrazić, że powstanie tam tak interesujący obiekt, który może przyciągnąć swoimi atrakcjami ludzi w zasadzie w każdej grupie wiekowej.

Podkarpacie to oczywiście nie tylko Rzeszów i okolice. Sam miło wspominać wizytę w gminie Olszanica i kompleksie turystycznym BIESZCZAD.ski w Wańkowej. A jak już o Bieszczadach mowa, to nie można zapomnieć o otwartej w ostatnich latach kolei gondolowej nad Soliną, która cieszy się sporym zainteresowaniem.

Co nas czeka? Wiemy, że z uwagi na trwającą wojnę na Ukrainie nasze województwo stało się strategicznym punktem na mapie kraju i tej części Europy. To oczywiście spory ciężar i wyzwanie, z innej strony również szansa na zbudowanie rozpoznawalności i nawiązanie nowych kontaktów gospodarczych. Następne lata, to również kolejne ważne inwestycje do zrealizowania, w czym pomocne staną się na pewno środki europejskie z kolejnego regionalnego programu operacyjnego, czy Krajowego Planu Odbudowy.

wspominają, analizują 25 lat

Beata Wolańska
TVP Rzeszów

Odkąd sięgam pamięcią (tą dziennikarską... związaną z pracą w TVP Rzeszów) samorząd województwa zawsze jest. A jeśli o nim mówimy to zazwyczaj w kontekście pieniędzy i to dużych. Jak sprawdziłam... pierwsza związana z tym informacja pojawiła się we wrześniu 2000 roku. I była o tym że sejmik zdecydował o zaciągnięciu komercyjnego kredytu w wysokości 4 milionów złotych na podwyżki płac dla nauczycieli. W kolejnych latach było m.in. o kontrakcie dla województwa, o budowie mostu w Przecławiu, a dwa lata później o tym że samorząd województwa przeznaczył 1,5 miliona złotych na dofinansowanie dwóch bieszczadzkich linii kolejowych.

Co ciekawe między 2000 a 2010 rokiem (włącznie) materiałów o samorządzie województwa było 40, a z każdym kolejnym ich liczba intensywnie rosta. Jak kwoty pieniędzy przeznaczanych na kolejne inwestycje. Początkowo sam samorząd województwa był - mam wrażenie - czymś niedookreślonym, czyli nie wszyscy do końca wiedzieli czym się zajmuje, jakie decyzje podejmuje.

To się radykalnie zmieniło. Z różnych przyczyn. Z jednej strony kolejne realizowane ze wsparciem UE programy operacyjne, z drugiej coraz większy budżet, jakim dysponuje samorząd województwa, sprawiają, że także media coraz więcej i częściej piszą oraz pokazują to, co udało się zrobić. Mówią o kolejnych naborach w programach dotacyjnych. Ale też i zarząd województwa oraz radni Sejmiku są coraz bardziej rozpoznawalni. Co ważne, mówi się o tych sztandarowych inwestycjach, jak G2A Arena, nowy terminal i infrastruktura lotniskowa w Jasionce, Kolej Aglomeracyjna, ale też tych małych realizowanych w ramach kolejnych programów na różnych poziomach, także wspólnie z gminami czy powiatami. Dla mnie ważnym tematem jest ochrona zdrowia i działalność szpitali, a z tej perspektywy też bardzo dużo się zmieniło. Kiedyś głównym tematem było rosnące zadłużenie i widmo komornika, kolejne protesty pielęgniarek i lekarzy, a teraz mówi się głównie o inwestycjach w sprzęt, rozbudowie i nowych metodach leczenia.

Oczywiście wszystko się zmienia, żyje nam się coraz lepiej, ale samorząd województwa w ciągu tych 25 lat zyskał na znaczeniu. I rzeczywiście (co oczywiście ma związek z realnymi funduszami do wykorzystania) ma realny wpływ na to, co się dzieje w województwie. Nie tylko określa, m.in. założenia programów operacyjnych, inteligentne specjalizacje czy najważniejsze kierunki rozwoju, ale ma już praktykę, jak i co zrobić, aby to naprawdę realizować. To dlatego, że oprócz radnych siłą sejmiku województwa jest sztab specjalistów, który pisze kolejne programy, przeprowadza nabory oraz rozlicza projekty.

Trudno powiedzieć czy 25 lat to długo czy krótko... zależy z jakiej patrzy się perspektywy, ale na pewno w tym czasie dużo się zadziało.

Józef Lonczak
gazeta codzienna NOWINY

Moje wspominki prawie NIE i OFICJALNE

Zanim samorząd województwa podkarpackiego powstał - a było to pod koniec XX wieku - mówiło się o tym szczeblu administracji samorządowej, jako o czymś nowym i niezbyt realnym, a nawet może kiedyś, gdzieś powstanie...

Jednak dla mnie „słowo stało się ciałem” całkiem realnie, kiedy marszałkiem województwa podkarpackiego został Bogdan Rzońca, który wraz z zarządem J. Tomaką, W. Stasiakiem, J. Sołkiem, W. Ortyłem oraz garstką współpracowników rozpoczął urzędowanie w ówczesnym gmachu urzędu wojewódzkiego, w niezbyt wyszukanych urzędniczych pokojach. Oczywiście, było skromnie w kilkunastu pomieszczeniach, bo też pracowników było mało. Duży był Urząd Wojewódzki.

Jednak urząd marszałka szybko zaczął się rozrastać, bo i zadań przed samorządem województwa przybywało i zaraz zabrakło miejsca. Wyszukiwano i wynajmowano coraz to nowe lokale, tak, że po jakimś czasie urzędnicy marszałka pracowali chyba w dwunastu lokalizacjach... Jak się w tym orientował szef urzędu i jak rozdzielał, choćby służbową pocztę, do dziś nie pojmuję... Z czasem dopiero zaczęto myśleć o siedzibie z prawdziwego zdarzenia, ale zanim powstał urząd marszałkowski w Rzeszowie optynęło trochę czasu.

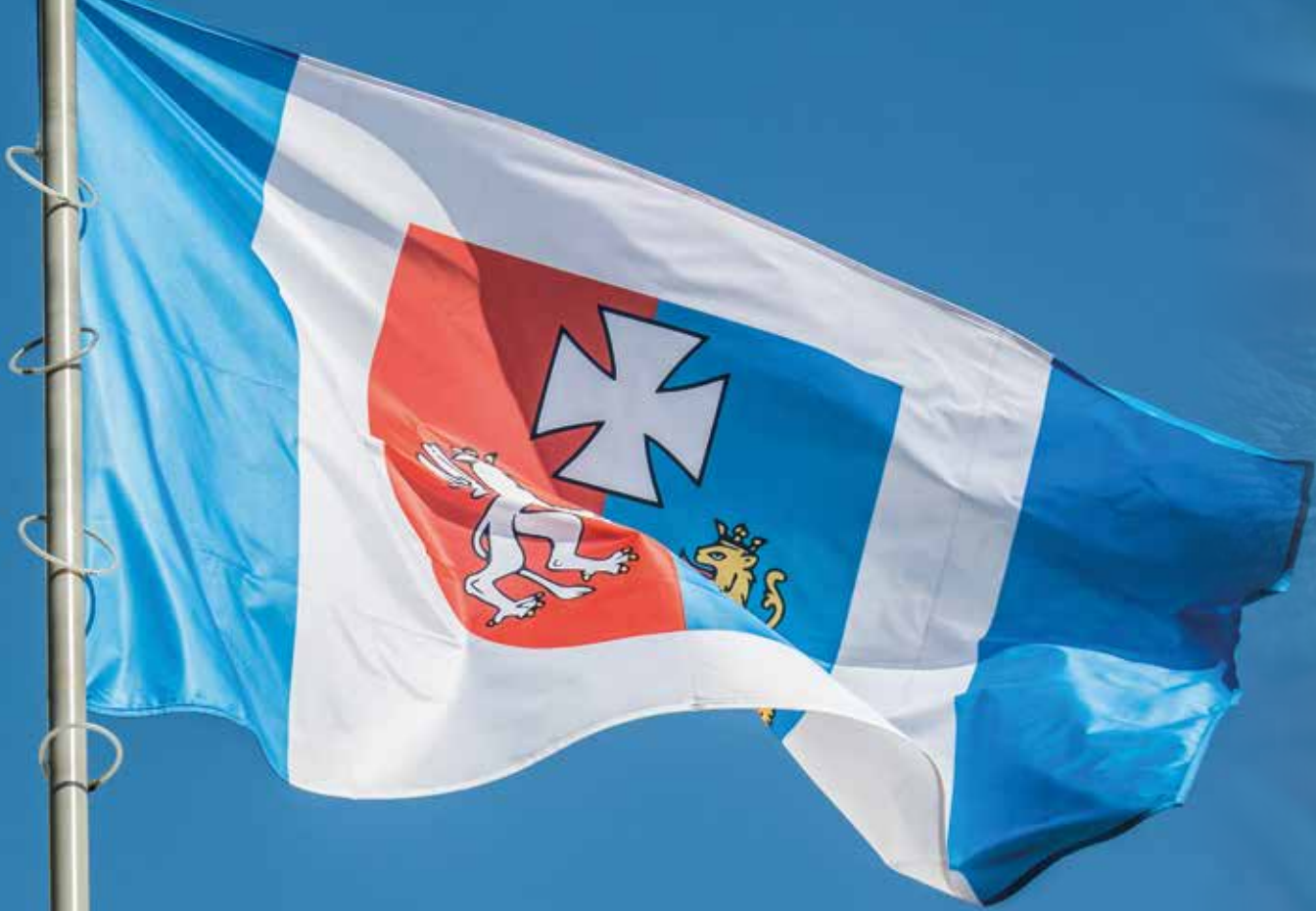
Na początku, nie tylko z lokalami, ale i z samochodami u marszałka był kłopot... Pamiętam wracałem służbowo z Warszawy. Było już po północy, padał śnieg, droga śliska, biała i prawie pusta, bo ruchu prawie żadnego. Tylko czasem z naprzeciwka pojawiała się ciężarówka, której lepiej było zjeżdżać na pobocze... W tle majaczyły już światła Nowej Dęby, nagle wyłoniła się z mgły i płatków śniegu stojąca na „awaryjnych” osobówka, a jej kierowca grzebał coś w silniku, ale nie wzywał pomocy. Nie ujechałem daleko i zauważyłem idącego poboczem człowieka... Ośnieżona sylwetka była jakby znajoma i wtedy skojarzyłem ją z limuzyną marszałka. Tak to był B. Rzońca, który miał dość czekania na naprawę i ruszył do Nowej Dęby, aby się rozgrzać i... tak szybciej dojechał „okazją” - zupełnie gratis do Rzeszowa. Kiedy dojechał jego kierowca, tego nie wiem. Zresztą ta limuzyna zawiodła go nie tylko wtedy...

Na poważnie to bilans ćwierćwiecza samorządu można wspominać z satysfakcją, bo Podkarpacie całkiem przyzwyciężyło wykorzystało ten czas. Skalę zmian i działalności samorządu naszego województwa może wyznaczyć porównanie pierwszego i obecnego budżetu. Ten uchwalony na 2024 rok dla Podkarpacia to blisko 2,2 mld złotych, a ten z 1999 roku pozwalał wtedy na ok. 10 razy mniejsze wydatki naszego samorządu.

To widać po inwestycjach w drogi, dzięki czemu poprawiła się dostępność komunikacyjna w regionie. Rozwija się Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka, a także najbardziej ekologiczna forma transportu, czyli Podkarpacka Kolej Aglomeracyjna. Rozwijają się szpitale, powstały nowe mosty, obwodnice, chodniki, ścieżki rowerowe, oczyszczalnie ścieków, kanalizacje i wodociągi, obiekty sportowe i rekreacyjne, a nawet takie „zbytki” jak Centrum Wystawienniczo-Kongresowe czy Podkarpackie Centrum Nauki Łukasiewicz za ponad 200 mln zł.

Zdecydowana większość tych przedsięwzięć powstała z montażu finansowego, dotacji unijnych, rządowych i samorządowych często wspólnych z udziałem gminy, starostwa i województwa, a wszystkie służą mieszkańcom regionu i oby służyły jak najdłużej...

Herb Województwa Podkarpackiego czyli budujemy wspólną historię

Aleksandra Gorzelak-Nieduży
Fot. arch. UMWP

Gryf i lew, czerwone i błękitne pola oraz srebrny krzyż kawalerski – to nie hasła do heraldycznej krzyżówki, ale elementy herbu Województwa Podkarpackiego.

W Polsce tradycja nadawania danemu terytorium herbu sięga czasów średniowiecza. Herb był elementem tworzącym i integrującym daną wspólnotę, dawał społeczności poczucie jedności, tym samym mając wpływ na budowanie jej tożsamości. Również dziś herb ma do spełnienia nie tylko funkcję symboliczną. We współczesnym, „zikonizowanym” świecie, którym tak często „rządzą” obrazy, herb pozwala wspólnotie budować markę, wyróżnić się.

Przed ćwierćwieczem gospodarze nowego Województwa Podkarpackiego, chcąc budować podwaliny dla regionalnej wspólnoty, zdecydowali o stworzeniu herbu, który symbolicznie pozwoli wesprzeć dzieło kreowania tożsamości regionu. Od początku wyzwaniem była kwestia symboliki – elementów, które powinny wyróżniać nowopowstałą wspólnotę. Ogłoszono nawet konkurs na graficzny projekt herbu. Autorzy opracowań proponowali umieszczenie w nim

różnorodnych symboli: orła, korony, kłucza, rogów, stalówki, cerkwi, wizerunku zamczyska i wielu innych. Konkurs ostatecznie nie wyłonił jednej propozycji.

Symbol, który jednoczy

Sprawy herbu wzięli w swoje ręce radni Województwa Podkarpackiego powołując komisję, której jednym z priorytetów było opracowanie jego projektu. Swoistym wyzwaniem było stworzenie

Herb Województwa Podkarpackiego jest elementem wielu wydarzeń ważnych dla istnienia i rozwoju regionalnej wspólnoty

symbolu, który połączy obszar należący historycznie do ziem: przemyskiej, san-domiarskiej, bełskiej i krakowskiej. Tereny Podkarpacia stanowiły też fragment dawnego województwa lwowskiego. Każda z tych ziem ma swój historyczny herb – krakowska zawiera orła małopolskiego, przemyska – dwugłowego orła, bełska gryfa, czyli fantazyjne połączenie lwa i orła, a dawne województwo lwowskie – lwa.

Dylematy związane z nowym herbem pomógł rozstrzygnąć profesor Andrzej Kulikowski, prezes Fundacji Tradycji Rzeczypospolitej i członek Komisji Heraldycznej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Profesor dostał do zaopiniowania trzy projekty wykorzystujące symbolikę ziem, na których powstał nowy region. Dodatkowym elementem był krzyż kawalerski srebrny, który występuje w herbie Rzeszowa.

Lew, gryf i krzyż maltański

Projekt herbu Województwa Podkarpackiego radni przyjęli na XIV sesji sejmiku, która odbyła się 31 stycznia 2000 roku. W nowym herbie województwa na trójdzielnej tarczy znalazły się lew, gryf oraz krzyż kawalerski, czyli elementy nawiązujące do historii i tradycji tej ziemi.

Herb współtworzą dwa historyczne herby ziem wchodzących w skład obecnego województwa. Oba mają wysoką pozycję w hierarchii herbów ziemskich, gdyż były herbami województw. Lew ukoronowany w polu błękitnym był herbem dawnego województwa lwowskiego, gryf ukoronowany srebrny w polu czerwonym był herbem województwa bełskiego. Zarówno lew, jak i gryf są umieszczone wysoko w hierarchii zwierząt heraldycznych. Lew jest symbolem siły i władzy, natomiast gryf dzielności rycerskiej.

Krzyż Kawalerski srebrny ma bezpośrednio odniesienie do herbu miejskiego stolicy województwa. Został on umieszczony na polu błękitno czerwonym, w nawiązaniu do historycznego i obecnego herbu Rzeszowa. Umieszczenie krzyża w herbie miało być wyróżnieniem i uhonorowaniem dla stolicy regionu.

Przyjęcie herbu

Przed ostatecznym przyjęciem uchwały w sprawie herbu radni województwa odbyli wiele dyskusji, dotyczących symboliki zamieszczonej w herbie. Argumentowano między innymi, że powinny się w nim znaleźć także symbole odnoszące się do Krakowa czy Przemyśla. Ostatecznie Radni Województwa Podkarpackiego przyjęli herb uchwałą sejmiku 28 sierpnia 2000 roku.

Pod wspólnym znakiem

Dziś herb Województwa Podkarpackiego towarzyszy najważniejszym, najbardziej prestiżowym wydarzeniom, przedsięwzięciom, spotkaniom, w czasie których kreowana jest marka Podkarpacia. Marmurowa płaskorzeźba zajmuje centralne miejsce sali audytorijnej urzędu marszałkowskiego, gdzie obraduje regionalny parlament, czyli Sejmik Województwa Podkarpackiego i gdzie przyjmowani są najznamienitsi goście. Herb w postaci srebrnej płaskorzeźby z wygrawerowanymi na niej elementami lwa, gryfa i krzyża maltańskiego wręczany jest osobom z Polski, Europy i świata, które mają wpływ na rozwój gospodarczy, kulturalny i społeczny regionu oraz rozsławiają go. Ten prestiżowy i jednocześnie symboliczny emblemat wręczany jest między innymi dyplomatom, z którymi spotykają się przedstawiciele samorządu woje-

wództwa. Trafia on także do ludzi nauki, kultury, sztuki, biznesu – wielu z nich jest swoistymi ambasadorami Podkarpacia.

Herb województwa jest także integralną częścią odznaki honorowej „Zasłużony dla Województwa Podkarpackiego”. Jest ona przyznawana przez Sejmik Województwa Podkarpackiego i uroczysto wręczana osobom, instytucjom, organizacjom, których działania, sukcesy i dokonania przyczyniają się do rozwoju oraz rozsławiania Podkarpacia.

Herb województwa w różnej formie graficznej znajduje się na oficjalnej korespondencji wysyłanej w imieniu samorządu województwa, na flagach, które powiewają przed siedzibą samorządu województwa. Umieszczany jest na elementach dekoracyjnych czy scenografii podczas kameralnych, nieco większych oraz najbardziej imponujących, realizowanych z rozmachem imprez, wydarzeń czy spotkań. Podkarpacki gryf, lew i herb maltański, gromadząc pod wspólnym znakiem wspólnotę regionu, znajdują się w tysiącach gabinetów i przestrzeni spotkań w różnych zakątkach świata, symbolizując markę regionu, który ambitnie stawia na rozwój oraz z sukcesem buduje swoją pozycję.

Ćwierć wieku

Samorządu Województwa Podkarpackiego w krótkiej relacji fotograficznej

Monika Konopka

Prezidium sejmiku I kadencji. Od lewej: S. Chmura, Z. Banat, A. Matusiewicz, M. Ćwiakala

Pomoc uchodźcom z Ukrainy

Otwarcie mostu w Polańcu, 2014 r.

Od lewej: R. Jur, P. Boijmans z DG REGIO, Z. Cholewiński, W. Ortyl, J. Kwieciński, N. Tomkiewicz, B. Rzońca, J. Straka, W. Magnowski. Negocjacje pierwszego RPO, Bruksela, wrzesień 2007 r.

Od lewej: S. Nowak, J. Angerman, J. Solek, W. Ortyl, B. Rzońca, J. Tomaka. Praca pierwszego Zarządu

Spółka samorządu województwa przejmuje lotnisko

Samorząd „na sportowo”

W. Ortyl wybrany na marszałka województwa, maj 2013 r.

Urząd Marszałkowski w nowym gmachu, wrzesień 2009 r.

W Bieszczadach o przyszłości samorządu województwa. Od lewej Z. Nowak, E. Gałek, J. Sołek, prof. M. Kulesza – współtwórca reformy samorządowej, B. Rzońca, M. Cwiągala, W. Ortyl

Uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę przemysłowego muzeum

Poświęcenie Dzwonu Niepodległości z udziałem biskupa S. Jamrozka, 2018 r.

Wspólne zdjęcie na pamiątkę jubileuszu 20-lecia samorządu województwa

WYDANIE JUBILEUSZOWE

PIERWSZY NUMER
PODKARPACKIEGO PRZEGLĄDU SAMORZĄDOWEGO
WYDANY W LIPCU 1999 ROKU

”

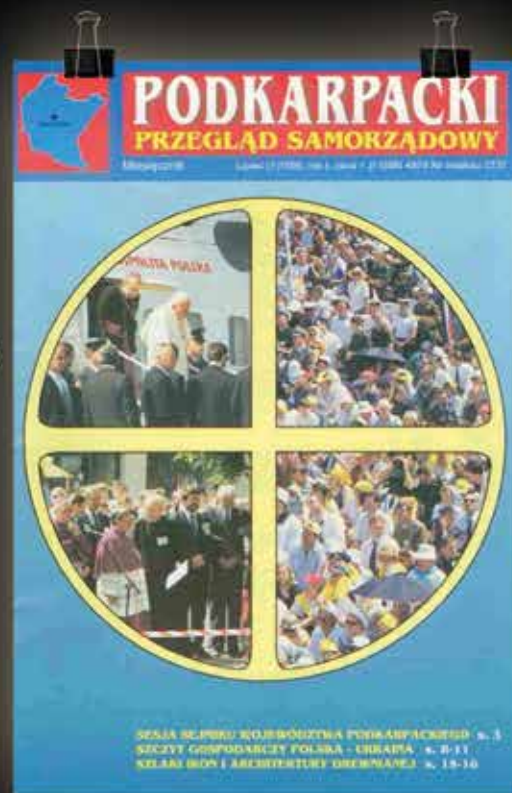
Oddajemy w Państwa ręce **pierwszy numer** "Podkarpackiego Przeglądu Samorządowego"

Mamy nadzieję, że czasopismo to przyczyni się do dalszego rozwoju demokracji na Podkarpaciu stanowiąc forum wymiany doświadczeń **samorządów terytorialnych** tutaj działających.

Będzie miało wpływ na integrację wszystkich mieszkańców naszego regionu.

TERESA PASTERZ

słowo wstępne redaktor pierwszego numeru
"Podkarpackiego Przeglądu Samorządowego"

"Podkarpacki Przegląd Samorządowy" jest prowadzony nieprzerwanie do dziś. Cieszy się on popularnością nie tylko wśród samorządowców, ale także wśród mieszkańców całego województwa.

Egzemplarze są wystawione w kilku miejscach w stolicy Podkarpacia: w Wojewódzkim Domu Kultury, w Filharmonii Podkarpackiej im. Artura Malawskiego, w Teatrze im. Wandy Siemaszkowej oraz na Porcie Lotniczym Rzeszów - Jasionka im. Rodziny Ulmów.